

Jogi melléklet

Külgazdaság, LX. évf., 2016. január–február (1–18. o.)

A horizontális kartellek magyar bírósági gyakorlatának rövid áttekintése

SERÁK ISTVÁN

*A rendszerváltást követően kialakult versenyfelügyeleti eljárásban a Gazdasági Versenyhivatal kartellt megállapító határozatát a bíróság – mint bármely hatósági döntést – közigazgatási perben felülvizsgálhatja és meg is változtathatja. Az azóta eltelt negyed évszázad alatt már értékelésre alkalmas mennyiségű bírói ítélet született, amelyekből a jelen tanulmány a horizontális kartellekre vonatkozóakat tekinti röviden át, tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 11. §-ában szereplő elkövetési magatartások mentén rendszerezve. A bírósági ítéletekből kitűnik, hogy a magyar gyakorlatban a horizontális versenykorlátozást tipikusan az olyan termékek és szolgáltatások piacán lehet kifejteni, ahol a piac jellegéből adódóan az áron kívül más megkülönböztető tényező nem létezik, vagyis ahol az ár a verseny központi eleme. A feltárt, sok esetben a piac jellemzőinek függvényében ágazati párhuzamos magatartásként is értékelhető jogsértések döntő hányadát az árörögztés teszi ki, azonban a konkrét érintett piac és piaci szereplők függvényében más elkövetési alakzatokkal is vegyülhet. Az ár mellett jelentősége lehet annak is, hogy a piacon hány szereplő van jelen, ezért azok a piacok veszélyeztetettebbek, ahol kicsi a veszélye annak, hogy a fogyasztók a kartellezés következtében más versenytárshoz tudnak fordulni, ezt mutatja, hogy jelentős számú eset foglalkozik az oligopol piacokra jellemző pályázatokon összjátékszám kérdéseivel.**

Journal of Economic Literature (JEL) kód: K21; K49.

* A szerző köszönetet mond Ruszthiné Juhász Dorinának és Zavodnyik Józsefnek a tanulmány elkészítéséhez adott tanácsaikért, észrevételeikért.

Serák István, az Igazságügyi Minisztérium Gazdasági Kodifikációs Főosztályának munkatársa.
E-mail cím: istvan.serak@im.gov.hu

1. Bevezető gondolatok

A verseny a piacgazdaság alapvető létformája és a gazdasági hatékonyság záloga, kibontakoztatása és védelme létfontosságú a piacgazdaságra alapozott társadalmi és gazdasági rend számára, ezért a gazdasági verseny szabadsága – miként a magyar Alkotmánybíróság több határozatában kiemelte¹ – a szükséges alapjogok intézményvédelmi oldalának állam által történő kiépítésével valósul meg, annak kiépítésében az aktív állami szerepvállalás elkerülhetetlen. A jogalkotó a gazdaságpolitika irányításában aránylag nagy szabadsággal rendelkezik, amivel szemben alkotmányosan csak az támasztható elvárásként, hogy megmaradjon a piacgazdaság keretei között.²

A versenyjogi szabályozás egyik jelentős klasszikus tárgykörét jelenti a versenytárs vállalkozások közötti, vagyis horizontális versenykorlátozó megállapodások tilalma, ezek ugyanis lényegük szerint az egész versenyre hatással bírhatnak, így nem tekinthetők a részt vevő vállalkozások belügyének, emiatt az ellenük való fellépés kiemelt fontossággal bír.³ A rendszerváltást követően a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény hatályba lépésével megteremtődött egy a nemzetközi szabályozási trendekhez illeszkedő, a modern jogállami és piacgazdasági követelményeknek megfelelő versenyjog. Az azóta eltelt 25 év elegendő időt jelent ahhoz, hogy kellően megszilárdultnak tekinthessük a Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) horizontális kartelleket megállapító határozatait felülvizsgáló, már jogerős magyar bírósági döntésekben megjelenő jogalkalmazási tapasztalatokat. A jelen tanulmány a versenykorlátozó megállapodások magyar bírósági gyakorlatának egyes tapasztalatait és értelmezési irányait kívánja a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 11. §-ában szereplő három főbb kartell-tényállás – vállalkozások megállapodása, összehangolt magatartása és vállalkozások társadalmi szervezetének döntése – szerinti felosztásban bemutatni, a kapcsolódó jogirodalmi álláspontokkal és szemelvénytyszerűen néhány konkrét jelentősebb vagy érdekesebb ügy ismertetésével kiegészítve.

¹ Lásd: 19/1991. (IV. 23.) AB-határozat; 32/1991. (VI. 6.) AB-határozat; 21/1994. (IV. 16.) AB-határozat; Fővárosi Ítéletábra 2. Kf. 27. 565/2008/14.

² Lásd: Vörös Imrénének a 26/1993. (IV. 29.) AB-határozathoz fűzött különvéleménye.

³ Lásd: *Szegedi* [2006], 120–121. o.

2. Jogszabályi háttér

A kartell-megállapodások második világháború utáni szabályozásában először a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló 1984. évi IV. törvény vezette be a generálklauzulaszerűen tételezett tilalmi elvet, kiegészítve a kivételek és mentesülések rendszerével.⁴ A rendszerváltást követően a már a polgári jogon, a közigazgatási jogon és a polgári eljárásjogon átívelő jogági komplexitást megvalósító, vagyis az egységes piaci magatartási koncepciónak megfelelő jogszabályok,⁵ a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény, valamint a jelenleg is hatályos Tptv. megtartották a relatív és differenciált versenytilalmat. A kartell-tényállás hagyományos elemeit jelentő megállapodás és összehangolt magatartás mellett európai uniós jogharmonizációs céllal megjelent a vállalkozások társadalmi szervezetének⁶ döntése, a verseny megakadályozása vagy korlátozása mellett – az EGK-szerződés 85. cikkére figyelemmel – már a verseny torzítását is szankcionálva. A generálklauzulára és az elkövetési magatartások példalózó felsorolására épülő kartelltilalom gyakorlati szempontból azzal az igen jelentős előnnyel jár, hogy a szankcionálható tényállások korlátlan bővítését teszi lehetővé az eljáró hatóság számára.⁷ A tovább cizellált „hatáselv” ráadásul már a versenykorlátozó hatás bekövetkezte előtt, annak elvi lehetősége miatt lehetővé teszi a hatóság fellépését.⁸ A kartelltilalom ugyanakkor uniós szinten sem követeli meg, hogy a hatálya alá tartozó megállapodásoknak érzékelhető hatása legyen a tagállamok közötti kereskedelemre, csak az szükséges, hogy azok jellegüknél fogva képesek legyenek ilyen hatást kifejteni.⁹

A Tptv. 11. § (2) bekezdése az ún. „kőkemény” horizontális kartellek különös nemeit az 1990. évi LXXXVI. törvény 14. § (2) bekezdéséhez képest tágabb körben, részletes és áttekinthető szerkezeti felépítésben, nem taxatív felsorolással határozta meg. A tilalom nemcsak a vételi vagy az eladási árak meghatározására terjed

⁴ Lásd: *Vörös* [1992], 146. o.

⁵ Lásd: *Vörös* [1991], 39–42. o.

⁶ A vállalkozások társadalmi szervezeteire vonatkozó törvényi felsorolás az idők során változott, mivel a sajátos magyar szervezeti formát jelentő köztestület megfelelő nevesítése problémás. Az eredetileg kihirdetett szövegben szereplő „vállalkozások [...] köztestületének” fordulatot először 2000. évi CXXXVIII. törvény módosította az „a köztestületnek” fordulatra, a jelenleg hatályos „egyesülési jog alapján létrejött szervezetének, köztestületének, egyesülésének és más hasonló szervezetének (a továbbiakban együtt: vállalkozások társulása)” szövegezését a 2011. évi CLXXV. törvény állapította meg.

⁷ Lásd: *Vörös* [1991], 110. o.

⁸ Lásd: *Vörös* [1991], 112–113. o.

⁹ Lásd: Európai Bíróság C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07. P. sz. Erste Group Bank AG, Raiffeisen Zentralbank Österreich AG Bank Austria Creditanstalt AG és Österreichische Volksbanken AG egyesített ügyek [66].

ki, hanem az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározására, a beszerzési források és a piac felosztása mellett az értékesítésből, illetve valamely áru beszerzéséből történő kizárásra és az értékesítési lehetőségek közötti választás korlátozására, az áru- és a műszaki fejlesztés korlátozása mellett a forgalmazás vagy a befektetés ellenőrzés alatt tartására is. Új tényállásként pedig megjelent a szerződéskötés olyan kötelezettségek vállalásától történő függővé tétele, amelyek természetüknél fogva, illetve a szokásos szerződési gyakorlatra figyelemmel nem tartoznak a szerződés tárgyához.

A kartellekkel szembeni fellépés alapvető kereteit jelentő versenyfelügyeleti eljárás mint különleges közigazgatási eljárás feltételei és eszközei az Európai Unióhoz történő fokozatos integrálódás során alakultak ki és hasonlultak az európai szinten harmonizáltak tekinthető követelményekhez és lehetőségekhez. A versenyfelügyeleti eljárás a jelenlegi magyar közigazgatási eljárásjog jogorvoslati rendszerébe illeszkedik. Mivel a határozatot olyan közigazgatási szerv hozza, amelynek határozatával szemben a Tpvt. 83. §-ának (1) bekezdése alapján nincs helye fellebbezésnek, csak a határozat bírósági felülvizsgálata kérhető a Tpvt. 84. §-a alapján a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) közigazgatási perekre vonatkozó szabályai szerint. A Tpvt. 83. §-ának (4) bekezdése megtartotta az 1990. évi LXXXVI. törvény 49. §-ának (1) bekezdésében foglalt azon lehetőséget, hogy bíróság a versenyfelügyeletet ellátó szerv határozatát megváltoztathatja. Ebben az esetben – miként azt a Tpvt. miniszteri indokolása is kiemeli – a kereset benyújtása a határozat végrehajtására halasztó hatállyal bír, kivéve a határozatnak meghatározott cselekmény végrehajtását előíró rendelkezését, valamint azt az esetet, ha az eljáró versenytanács közérdekre tekintettel a határozat többi rendelkezéseinek azonnali végrehajtását rendeli el.

Jelentősége miatt külön fontos foglalkozni a bírságolás kérdésével, mivel a versenyfelügyeleti bírság az Alkotmánybíróság 30/2014. (IX. 30.) AB-határozata szerint – a társadalom gazdasági rendje, az üzleti tisztesség, a tisztességes verseny védelmében – tartalmilag számos tekintetben eltér a többi, akár közigazgatási vagy polgári eljárásban alkalmazható és megszokott vagyoni szankcióktól, az általános közrendi funkcióra tekintettel ezért mértékében jellemzően jóval meghaladhatja a más eljárásokban általánosnak tekinthető összegeket. A jelentős mértékbeli eltérés miatt a versenyjogi jogsértések súlyát – miként arra az Európai Bíróság is rámutatott – számos tényező függvényében kell értékelni, nem létezik ugyanis kötelező vagy kimerítő lista a figyelembe veendő szempontokról. Figyelembe vehető tényező lehet a jogsértés tárgyát képező áru értéke és mennyisége, a vállalkozás mérete és gaz-

dasági ereje, a piacra gyakorolható hatása, azonban egyik szempontnak sem szabad aránytalan jelentőséget tulajdonítani a mérlegelendő egyéb tényezőkhez képest.¹⁰

A bíróság összegét a Tpv. 78. §-ának (3) bekezdés alapján a GVH mérlegelési jogkörben állapítja meg, a határozat a Pp. 339/B §-a értelmében akkor tekintendő jogszerűnek, ha a hatóság a tényállást kellő mértékben feltárta, az eljárási szabályokat betartotta, a mérlegelés szempontjai megállapíthatóak és a határozat indoklásából a bizonyítékok mérlegelésének okszerűsége kitűnik. A hatóság törvényben biztosított mérlegelési jogkörét ugyanakkor a határozatot felülvizsgáló bíróság nem vonhatja el, a megváltoztatási jogköre szorosan kötődik a Pp. 339/B § rendelkezéséhez.¹¹ Ezzel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság elvi élel emelte ki, hogy a bíróság mérséklésére csakis a közigazgatási szerv jogszabálysértése esetén van lehetőség, ha illet a bíróság nem tud megjelölni, úgy a bíróság felülmérlegelésére és megváltoztatására sem pozitív, sem negatív irányban nincs jogszerűen lehetősége. Amennyiben ugyanis a bíróság saját érvrendszert alakítana ki a bíróságmérsékelés alátámasztására, az a jogszerűségi felülvizsgálat törvényi követelményét sértené, és önkényes jogalkalmazáshoz, következetlen jogértelmezéshez vezethet.¹²

A magyar gyakorlat alakításában azonban nemcsak ezeknek a jogszabályi rendelkezéseknek, hanem a GVH által kiadott, a jogszabályokkal azonos kötelező erővel nem rendelkező közleményeinek is fontos szerepe van. E közlemények funkciója – miként azt a Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa elnökének a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 11. és 21. §-a, illetve az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikke szerinti tilalmakba ütköző magatartások esetén a bíróság összegének megállapításáról szóló 1/2012. közleménye is kiemeli – annak rögzítése, hogy a jogalkalmazó a múltban kialakult, illetve a jövőben követni kívánt jogalkalmazási gyakorlatot összegezve milyen tartalommal tölti meg a jogszabály rendelkezéseit. A GVH 1/2012. közleménye azért tekinthető fontos iránymutatásnak a kartellekkel szembeni hatósági fellépés gyakorlatában, mert a Tpv. 78. §-ának (3) bekezdése csak példálózó felsorolást tartalmaz a bíróság kiszabásánál figyelembe vehető szempontokra, a közlemény bemutatja a bíróság kiszabásának menetét, szempontjait, azok tartalmát és egymáshoz viszonyított súlyát – jóllehet a 6.

¹⁰ Lásd: Elsőfokú Bíróság T-43/02. sz. Jungbunzlauer AG ügy [213]–[214]; Elsőfokú Bíróság T-327/94. sz. SCA Holding kontra Bizottság ügy [176].

¹¹ Lásd: Fővárosi Bíróság 2.K.34.274/2010/11.

¹² Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kfv. IV.37.499/2009/10.

pontban jelzi, hogy teljes biztonságot és kiszámíthatóságot egyetlen előre rögzített szempontrendszer vagy számítási módszer sem nyújthat.

3. Vállalkozások megállapodása

A Tpvt. a horizontális kartell-tényállások sorában első helyen, alapvető jogsértő magatartásként a vállalkozások versenykorlátozó megállapodását említi, a miniszteri indokolás szerint azért, mert ez a kategória gyűjtőfogalomként valamennyi az érintett vállalkozások akarategységét tükröző legalább kétoldalú jogügyletet felöleli, annak megjelenési formájától függetlenül. Egyes magyar szerzők – a Tpvt. miniszteri indokolására figyelemmel – odáig tágítják a megállapodás fogalmát, hogy az lényegében már valamennyi versenyjogilag releváns kartellcselekményt – vagyis az összehangolt magatartást és a vállalkozások társulásának döntését is – átfogja.¹³ A versenyjogilag szűkebb értelemben vett megállapodáshoz nem szükséges más jogágak, különösen a polgári jog által meghatározott formai követelményeknek történő megfelelés,¹⁴ még ha nyilvánvalóan magában foglalja is a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozatát jelentő magánjogi szerződésfogalmat is.¹⁵ A kartell-megállapodás így megjelenhet hatálytalan, de figyelembe vett szerződés, utaló magatartással elfogadott szerződési feltétel, *gentlemen's agreement*, de akár perbeli egyezség formájában is.¹⁶ Nem szükséges hozzá, hogy az akarategyezőség valamennyi releváns kérdésre kiterjedjen,¹⁷ vagy a megállapodáshoz szankció kapcsolódjon,¹⁸ irreleváns, hogy esetleg már formálisan hatályát veszítette, vagy azt a vállalkozások ténylegesen nem tartották be, továbbá nem lényeges a felek szándéka, de még az sem, hogy a megállapodást kötő fél a rá irányadó nemzeti jog alapján nem volt jogosult a vállalkozás képviselőjére.¹⁹ A versenykorlátozó megállapodás létének megállapításához elegendő pusztán a felek akarategyezőségének bizonyítása,²⁰ hogy

¹³ Lásd: Nagy [2008], 269. o.

¹⁴ Lásd: *Craig-de Burca* [2003], 940. o.; *Zavodnyik* [2004], 4. o.

¹⁵ Lásd: *Juhász-Ruszhiné Juhász-Tóth* [2014], 152. o.

¹⁶ Lásd: *Korah* [2004], 45.; *Tóth* [2007], 103. o.

¹⁷ *Kovács* ellenben – abból kiindulva, hogy a megállapodáshoz szükséges akarategyezőség szinte mindig feltételezi valamely polgári jogi, jellemzően atipikus szerződés lényeges elemeiben való meg egyezést – úgy véli, hogy a megállapodás versenyjogi és polgári jogi értelemben vett fogalmát különösen a bírói gyakorlatban nem lehet ténylegesen ilyen élesen elhatárolni. *Kovács* [2011], 130–132. o.

¹⁸ Lásd: Fővárosi Bíróság 7.K.32876/2003/6.

¹⁹ Lásd: *Tóth* [2007], 104. o.; *Zavodnyik* [2004], 5. o.

²⁰ Lásd: *Juhász-Ruszhiné Juhász-Tóth* [2014], 152–153. o.

a vállalkozások valamilyen határozott és egyértelmű formában – polgári jogi terminológiával szóban vagy ráutaló magatartással, a rendelkezésre álló bármilyen egyéb írásos dokumentumoktól függetlenül²¹ – kifejezzék azon közös akaratukat, hogy a piacon valamilyen meghatározott magatartást tanúsítsanak.²²

A kartell-megállapodás formális okiratiságot feltételező klasszikus alapformája – ideértve azt az esetet is, amikor más tárgyú szerződés egyik kikötéseként jelenik meg – korunkra már igen marginális elkövetési formává vált.²³ Formálisan létrejött és később formálisan felbontott kartellmegállapodást állapított meg a GVH a Vj-145/2001. számú határozatával, melynek tényállása szerint 2001. év júniusában Balatonmáriafürdő és Balatonkeresztúr területén üzemelő vendéglátó-ipari egységek vezetői meghatározott ital- és ételsoportokra kűszöbárak alkalmazásáról állapodtak meg, majd a megállapodást egyikük a többiek beleegyezésével jegyzőkönyvbe foglalta, kinyomtatta, és azt valamennyien aláírták. Bár később ügyvédi tanácsra az egyik eljárás alá vont vállalkozó javasolta a megállapodás visszamenőleges hatállyal történő, azonnali felbontását, amelyet meg is tettek, a GVH vizsgálata megállapította, hogy az eljárás alá vont vállalkozások a jegyzőkönyv visszavonása ellenére a korábbi megállapodásnak megfelelő árszintet érvényesítettek, vagyis az érintett vállalkozások nem tették meg nem történtté az akarategyezségüket, csupán azt kinyilvánított formájától fosztották meg. A Fővárosi Bíróság ítélete²⁴ a GVH határozatát helybenhagyta.

A megállapodások versenyjogi jogsértő voltát a versenyhatóság és a bíróság kiemelten az érintett piaccal összefüggésben, a kínálati helyettesíthetőség szempontjából vizsgálta. Ebben a körben jelentős hangsúlyt kapnak a közbeszerzési eljárások. Közbeszerzési pályázatokban az érintett piacot alapvetően a pályázatot kiíró beszerzési igénye határozza meg, ezért különös jelentősége van annak, hogy elvileg van-e, és ha igen, akkor hány olyan másik vállalkozás, amely hasonló szolgáltatás nyújtására képes. Amennyiben valamilyen különleges körülmény alapján a pályázatban megjelölt terméket más termékkel helyettesíteni nem lehet, úgy az érintett piac leszűkíthető a pályázatra meghívott versenytársakra és a megállapodás tárgyát alkotó árura.

Meghívásos közbeszerzési eljárásban az ajánlatkérő előminősítése alapján alkalmasnak talált vállalkozások a kínálati oldalról egymás helyettesítésére elvileg alkalmasak, azaz az ajánlattételi szakaszban versenytársak. Ha egy sokszereplős piacon

²¹ Lásd: Kovács [2011], 134. o.

²² Lásd: Zavodnyik [2004], 4–5. o.

²³ Lásd: Vörös [1991], 118. o.

²⁴ Lásd: Fővárosi Bíróság 2.K.31851/2002/8.

a közbeszerzési eljárásban nyertes vállalkozás a kivitelezésben azokkal a vállalkozásokkal vesz részt, amelyek egyébként az eljárásban versenytársai voltak, az nem magyarázható gazdasági racionalitással. Erre példa a GVH Vj-28/2003. számú, a Fővárosi Ítéltábla jogerős ítéletével²⁵ jóváhagyott határozatában megállapított tényállás, mely szerint a Fővárosi és Pest Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság székházának teljes körű felújítására 2002. év januárjában kiírt pályázatra meghívott ÉPKER Kft. és Baucont Építőipari Zrt. a meghívást követően arra irányuló megbeszélést folytatott egymással, hogy bármely társaság nyeri is a pályázatot, a beruházási munkálatokba a vesztes vállalkozást bevonja. A részvételi szakaszt lezáró döntés ellen a KÉSZ Közép-Európai Építő és Szerelő Kft. jogorvoslati kérelmet terjesztett elő a Közbeszerzési Döntőbizottságnál, emiatt az ÉPKER és a Baucont között felmerült a KÉSZ bevonása, feltéve, hogy az a jogorvoslati kérelmét visszavonja. A szerződés-tervezeti szintre jutott, ám a résztvevők által alá nem írt megállapodás részét képezte az is, hogy ki milyen arányban realizálja majd a hasznát. Az ügy kiemelt jelentőségét az adja, hogy mind a hatósági, mind a bírósági szakaszokban számos gyakorlati értelmezési és elvi kérdést felvetett a közbeszerzési eljárások piacmeghatározásával kapcsolatban. A végül elvi irányként elfogadott álláspont szerint közbeszerzési kartellek esetén a piacmeghatározás a közbeszerzési eljárás azon szakaszára fókuszál, amelyben a felek a kartellmagatartást tanúsították.²⁶

Az érintett piac meghatározásának alapvető kérdése a versenynyomás gyakorlásának valós lehetősége, egy meghívásos pályázat során azonban a meghívott vállalkozásokon kívül más vállalkozás nem tud ajánlatot tenni, így semmilyen mód nem nyílhat a meghívottak piaci magatartásának befolyásolására, vagyis a résztvevők közötti bármilyen információközlés objektíve alkalmas a másik fél magatartásának befolyásolására. A GVH VJ-97/2006. számú, Fővárosi Ítéltábla jogerős ítéletével²⁷ jóváhagyott határozatával megállapított tényállás szerint például a SAP Hungary Kft. és a Synergion Informatikai Rendszereket Tervező és Kivitelező Nyrt. 2004. év májusában együttműködési megállapodást kötött a Paksi Atomerőmű által a produktív üzemében működő informatikai rendszer felülvizsgálatára és a verzióváltásra, valamint informatikai tanácsadói és projektvezetői feladatokra kiírt egyfordulós, meghívásos versenyeztetési eljárásában. Többszöri egyeztetés alapján úgy kívánták a tendert megnyerni, hogy a Synergion eleve vesztes ajánlatot tett, és a SAP által elnyert pályázat kivitelezésében alvállalkozóként vett volna részt.

²⁵ Lásd: Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.232/2007/14.

²⁶ Lásd: Kovács [2011], 142–145. o.

²⁷ Lásd: Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.565/2008/14.

Annak megítélése azonban nem egységes, hogy egy megállapodás jogellenes lesz-e akkor is, ha az egy állami szervvel pályázat alapján kötött szerződés részeként, az állami szerv intézkedésének megfelelően,²⁸ a fogyasztók és az országos ellátás biztosítása érdekében – vagyis közérdekként értékelhető szempontból – került megfogalmazásra. A GVH gyakorlata azonban az ilyen szempontokra és jellemzően közérdekre hivatkozást igen megszorítóan kezelte, nem tekintve lehetséges kimentési módként. Ezt az elvi irányt az 1/2012. közlemény 31. pontja is átvette, amennyiben rögzíti, hogy a GVH a szankció mértékének meghatározásánál figyelembe veszi a jogsértés megvalósulásában közreható külső tényezőt, amelyek közé sorolja az állami ráhatást, kivéve ha „a külső tényező felmerülésében a vállalkozás alakító szerepet vállalt, így például az állami ráhatást éppen a vállalkozás kezdeményezte a jogsértés leplezése, illetve a szankcionálás mérséklése céljából”.

A GVH Vj-48/1998. számú határozatában megállapított tényállás szerint az adózási kötelezettség teljesítése érdekében rendszeresített nyomtatványok egységes jellegben történő gyártása és forgalmazása érdekében az APEH négy nyomdaipari vállalkozással 1993. év szeptemberében határozatlan időre szóló és az ország egész területén kizárólagos jogosultságot biztosító írásbeli megállapodást kötött, melynek részeként az APEH kifejezett kívánságára a forgalmazók vállalták, hogy az ellátás folyamatos biztosítása érdekében mind a gyártásban, mind a forgalmazásban összehangolják tevékenységüket. A GVH szerint az APEH nagy valószínűséggel túllépte az állam adópolitikájának megvalósítása során ráháruló közzeladatot, és bár az APEH eljárás alá vonását szükségtelennek tartotta, mivel bizonyíték nem volt az árkikötés – így a megállapítható jogsértés – tekintetében, a vállalkozásokkal szemben azonban bírságot szabott ki. A bíróság ezzel szemben úgy ítélte meg, hogy a gyártás és a forgalmazás összehangolásra vonatkozó szerződési kitétel nem jogsértő, továbbá a hatósági eljárásban nem merült fel adat arra nézve, hogy tényleges versenykorlátozás valósult volna meg – mivel ahhoz a versenyhatóság által okszerűen levezetett bizonyítás útján igazolt tettenérés szükséges –, de arra nézve sem, hogy a megállapodás elméletileg a piaci viszonyok valamely változása folytán a jövőben versenykorlátozó hatást válthatna ki. A bíróság ezért a GVH határozatát megváltoztatva mellőzte a vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságot.²⁹

²⁸ *Fejes* az „intézkedés” fogalmát is tágan értelmezi, ide tartozónak tekinti a versenykorlátozó magatartás tanúsítására valóbiztatást, ösztönzést, formális vagy informális kérést, valamint a jogszabályi kötelezést is. Lásd: *Juhász–Rusztiné Juhász–Tóth* [2014], 164. o.

²⁹ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kf. IV. 37. 387/2000/7.

4. Vállalkozások összehangolt magatartása

Az összehangolt magatartás tekintetében a magyar versenyjog kartelltilalma nem általános, hanem speciális, ugyanis a főszabályként szabad magatartáskoordináció alóli kivételt határozza meg.³⁰ Az összehangolt magatartás a megállapodás szűk értelemben vett rokonfogalma, amely minden olyan élethelyzetet magában foglal, amelyben megállapítható, hogy két vagy több vállalkozás a versenyt a megállapodás szintjét el nem érő bármilyen egyéb módon megpróbálták kiküszöbölni.³¹ Az összehangolt magatartás természeténél fogva nem tartalmazza a megállapodás minden egyes elemét, vagyis a megállapodás formáját magára nem öltő magatartással a felek nem nyilvánítják ki kifejezetten az általuk a piacon követendő magatartást, ugyanakkor biztosítják, hogy a többi versenytárs szándékukat megismerje, vagyis tudatosan működnek velük együtt, bizonytalansági tényezők kiiktatásával egymás versenyösztönzőit csökkentve.³² A magatartások e tudatos összehangolására az érintettek közötti közvetlen kapcsolat hiányában is sor kerülhet, a lényeg az, hogy a versenytársak tudata találkozzék, azaz egymás magatartására tekintettel versenykorlátozóan alakítsák saját magatartásukat.³³ Nem feltétel tehát a közös cselekvési terv kidolgozása, elégséges pusztán a versenytársak közötti olyan jellegű kapcsolatfelvétellel, amely a versenytársak jövőbeli magatartását befolyásolni képest, mivel ezzel a vállalkozások a megállapodáshoz hasonlóan kizárják vagy legalábbis csökkentik a versenyfolyamatokban mozgatórugóként rejlő bizonytalansági tényezőket.³⁴

Az összehangolt magatartás nevesítése jogpolitikailag az olyan esetek szankcionálását célozza, amelyekben a vállalkozások közötti megállapodás nem bizonyítható, azonban a körülményekből logikusan következik.³⁵ Az Elsőfokú Bíróság gyakorlata is kiemeli, hogy „az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak”, vagyis egyes tényelemek

³⁰ Lásd: *Vörös* [1991], 119. o.

³¹ Lásd: *Nagy* [2008], 318. o.

³² Lásd: *Juhász–Ruszhiné Juhász–Tóth* [2014], 165. o. *Kovács* ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy minden esetben, amikor a hatóság nem határolja el egyértelműen a megállapodást és az összehangolt magatartást, a vállalkozás könnyebben bizonyítja, hogy összehangolt magatartás nem valósult meg, magatartása pedig a hatóság állításával szemben nem tartalmazott versenykorlátozó célt. Lásd: *Kovács* [2011], 137. o.

³³ Lásd: Fővárosi Ítéletábla 2. Kf. 27.713/2006/6.

³⁴ Lásd: *Zavodnyik* [2004], 5. o.

³⁵ Lásd: *Nagy* [2008], 319–320.

bizonyító erejét más tényelemek erősítik meg vagy cáfolják, együttesen bizonyítva jogsértést.³⁶ Mivel a gyakorlatban különös jelentősége van a hosszabb időtartam alatt kifejtett jogellenes magatartás bizonyíthatóságának, a magyar gyakorlat – az irányadónak tekintett uniós kartelljogi gyakorlaton alapulva³⁷ – a jogellenesség megállapításánál a hangsúly nem a magatartás formális kereteinek, valamely nevesített elkövetési forma fogalmi elemeinek való maradéktalan megfelelésen van, hanem a versenykorlátozó célon, illetve a versenykorlátozásra való alkalmasságon.³⁸ A GVH a Vj-66/2012. sz. ügyben hozott határozatban is rögzítette, hogy amennyiben a vállalkozások valamennyi intézkedéséről megállapítható, hogy ugyanazon versenyellenes célt vagy hatást szolgálja, úgy a magatartást versenyjogi szempontból egységes, komplex jogsértésként kell kezelni, függetlenül attól, hogy a jogsértést versenykorlátozó megállapodások és összehangolt magatartások útján egyaránt megvalósították. A komplex jogsértés a vállalkozások részéről mindössze egy átfogó terv meglétét feltételezi, amire a résztvevők körének nagymértékű azonosságából, az érintett termékek közelségéből, valamint az alkalmazott eszközök és mechanizmusok hasonlóságából következtetni lehet, de nem szükséges, hogy minden vállalkozás azonosan vegyen részt a közös cél megvalósításában, vagyis a jogsértés megállapítható az egyik vállalkozás passzivitása esetén is, amennyiben az tervszerű.³⁹

A körülmények, valamint az összes részt vevő vállalkozás magatartásának összességében nézett értékelésére és az abból történő következtetés lehetőségére említhető példaként a GVH Vj-74/2003. számú határozatában feltárt tényállás, mely szerint az eljárás alá vont malomipari vállalkozások több ízben találkozót tartottak bizonyos fajtájú liszt árának rögzítésére. A határozat felülvizsgálatára indult bírósági eljárások során azonban a Fővárosi Bíróság és a Fővárosi Ítélőtábla eltérő álláspontot foglalt el a találkozón részt vevő, a többi vállalkozással a kapcsolatot fenntartó, ám passzív magatartást tanúsító vállalkozások megítélésében. A Legfelsőbb Bíróság jogerős ítéletében végül akként foglalt állást, hogy a pusztá elhatárolódás nem képez a jogsértés alóli mentesülési okot.⁴⁰

A másik jelentős problémát az összehangolt magatartás és az eljárás alá vont vállalkozások által kimentési alapként legtöbbit hivatkozott, a Tpv. által nem tiltott

³⁶ Lásd: Elsőfokú Bíróság T-53/03. sz. BPB plc kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügy [249]–[250].

³⁷ „Az összetett, egységes és folyamatos jogsértés esetében minden egyes megnyilvánulás azt erősíti, hogy e jogsértés valóban létrejött.” Elsőfokú Bíróság T-53/03. sz. BPB plc kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügy [249].

³⁸ *Juhász–Ruszthiné Juhász–Tóth* [2014], 149–150. o.

³⁹ Lásd: Kúria Kfv. II.31.076/2012/28.

⁴⁰ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.39.151/2007/6.

párhuzamos magatartás elhatárolása jelenti. A párhuzamos magatartásnak racionális oka, közös gazdasági gyökere van, emiatt a piaci verseny résztvevői az azonos hatásmechanizmus okából spontán módon azonos vagy nagymértékben hasonló magatartást tanúsítanak. A párhuzamos magatartás lehetőségének vizsgálata fontos, mivel különösen oligopol piacokon természetes jelenség az „oligopolisztikus interdependencián” alapuló egységes cselekvés, vagy az annak tudatában történő cselekvés, hogy a piaci szereplők tisztában vannak az egyes szereplők piaci stratégiájának kapcsolódási pontjaival.⁴¹ Az összehangolt magatartás ezzel szemben azzal valósul meg, hogy a verseny résztvevői egymásra, azonosnak semmiképp sem tekinthető piaci helyzetükre figyelemmel azonos piaci magatartást tanúsítanak, már nem magatartási – mivel a vállalkozások nem úgy viselkednek, hogy normál piaci körülmények között elvárható lenne –, hanem strukturális problémát eredményezve.⁴²

A párhuzamos magatartásra hivatkozás egyik első jelentősebb példája a GVH Vj-224/1992/35. számú határozatában megállapított tényállás, mely szerint a magyarországi cukorgyárak a Cukoripari Egyesülés Igazgató Tanácsának határozatára figyelemmel 1992-ben háromszor is egységesen, jelentősen, azonos összegre megemelték a cukor termelői árát, ami indokolatlan volt, mivel abban az évben a magyar cukorpiacon a felhalmozódott jelentős cukorkészletek miatt túlkínálat volt, és az ésszerű piaci magatartásként árleszállítást kívánt volna. A Legfelsőbb Bíróság ítéletében⁴³ kimondta, hogy nem is az áremelés ténye valósított meg versenyjogsértést, hanem az eljárás alá vont vállalkozások azon – a külső körülmények hiánya miatt párhuzamos magatartásnak nem minősíthető – összehangolt magatartása, amellyel a piaci verseny lehetőségét kizárva megoldani vélték a termékük eladhatatlanságából adódó gazdasági nehézségeket. Rendes versenyhelyzetű piacokon ugyanis a pénzügyi helyzet és a gazdasági struktúra különbözősége folytán kevésbé valószínű, hogy két vállalkozás valamilyen megállapodás, vagy legalábbis a magatartás összehangolása nélkül ugyanúgy árazna.⁴⁴

Az összehangolt és pusztán párhuzamos magatartás elhatárolása nehéz az ún. „követő típusú” oligopolisztikus piacok esetében. Ilyen pl. a filmforgalmazási piac, ahol a GVH Vj-70/2002. számú határozata – és a Legfelsőbb Bíróság ítélete is⁴⁵ – megállapította, hogy az eljárás alá vont fővárosi multiplex mozik üzemeltetői mértékében és időpontjában összehangolt áremelést hajtottak végre, amely – attól

⁴¹ Lásd: Nagy [2008], 319. o.

⁴² Lásd: Craig-de Burca [2003], 943–944. o.

⁴³ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kf.I.27.142/1996/7.

⁴⁴ Lásd: Craig-de Burca [2003], 943. o.

⁴⁵ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.39.259/2006/4.

függetlenül is, hogy több e-mail és telefonbeszélgetés bizonyította a megegyezést – ésszerű és racionális indokkal nem támasztható alá.

A közbeszerzési eljárások nem csak a vállalkozások megállapodásának, hanem összehangolt magatartásának is kiemelt területe. Így pl. a GVH VJ-138/2002. számú határozatában megállapított tényállás szerint az eljárás alá vont három építőipari vállalkozás fővárosi közútépítésekre kiírt közbeszerzési eljárások során részben önállóan, részben konzorcium keretében indulva előre meghatározták, hogy az adott projektet melyik részt vevő vállalkozás nyeri meg, ajánlataikat ahhoz alakítva, hogy az adott pályázatra a megállapodásnak megfelelően nyertesnek kijelölt pályázó adja be a kiíró szempontjából legkedvezőbb ajánlatot. Összehangolt magatartásuk révén mindegyik vállalkozás számára biztosítottá vált, hogy valamely pályázat részesévé váljon. A GVH határozatát mind az elsőfokú bíróság, mind a Fővárosi Ítéltábla jogerős ítélete⁴⁶ helybenhagyta. A másodfokú döntés kiemelte, hogy az összehangolt magatartás akkor bizonyított, ha az összehangolás hiányában az adott magatartás racionális ok nélküli, a piac logikája által nem alátámasztott, de életszerűen létrejött. Az eljárás alá vont vállalkozások közötti kapcsolatfelvétel, egyeztetés és az információk árajánlati szinten való megosztása, valamint az ezeket követő döntések kizárhatóvá teszik magatartások autonóm, a másiktól függetlenül tanúsított párhuzamos jellegének megállapíthatóságát, mivel a verseny tisztaságának követelményével összeegyeztethetetlen a piaci szereplők közötti minden olyan közvetlen vagy közvetett kapcsolat, amelynek célja vagy hatása a versenytársak piaci magatartásának befolyásolása, vagy a követendő magatartás feltárása a versenytársak előtt.

5. Vállalkozások szervezetének, köztestületének, egyesülésének döntése

A vállalkozások által létrehozott szervezetek⁴⁷ döntései, és a döntések eredményeként létrejött szabályzatok, előírások, magatartási kódexek – amennyiben túllépnek a vállalkozások közötti információcserével járó, versenyjogilag jogellenesnek nem tekinthető szervező feladatok keretein – alkalmasak a tagvállalkozások piaci magatartásának befolyásolására, mivel a szervezeti minőségből adódó pozíció révén a versenyt kizáró vagy korlátozó magatartás tanúsítására kötelezhetnek vagy

⁴⁶ Lásd: Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.052/2007/22.

⁴⁷ Megjegyzendő, hogy a vállalkozás fogalmával ellentétben a vállalkozások szervezetének nem fogalmi elemei a gazdasági tevékenység – ha ugyanis az lenne, nem lenne szükséges a példalózó törvényi felsorolásra –, sőt: az akár egyenesen ki is zárhatja az alanyi kör e speciális minősítésének megállapíthatóságát. *Juhász–Ruszthiné Juhász–Tóth* [2014], 147. o.

készíthetnek, függetlenül attól, hogy a döntés pusztán ajánlásként vagy kötelező jelleggel született. A vállalkozástársulások döntésének fogalmát tágan kell értelmezni, mivel az nem szűkülhet alakszerűen meghozott, formális határozatok körére, így minden olyan magatartás ide sorolható, amely a tagvállalkozások piacon tanúsított magatartását befolyásolja.⁴⁸ A vállalkozástársulás döntésének formai szempontból – a megállapodásánál irtakhoz hasonlóan – nem kell sem eljárási, sem másmilyen formai követelményeknek eleget tennie, és azt is figyelmen kívül kell hagyni, hogy a döntést meghozó fórumban valamennyi érintett tag képviselteti-e magát. A kartelltilalom általános jellege miatt nincs jelentősége a jogellenesség szempontjából annak, hogy a versenytársak a jogsértő magatartást milyen gazdálkodási forma keretei között valósítják meg. Ennek okáért nem lehet ezért jogsértésre alkalmatlannak tekinteni a közös vállalatként megjelenő társulási formában működő gazdasági társaságon belül az igazgatótanács határozatait, arra hivatkozva, hogy azok a közös vállalat működését, gazdálkodását szabályozzák, nem pedig a tagvállalatokét, így az önálló jogi személy közös vállalat döntéséért a tagvállalatok felelőssége nem állapítható meg.⁴⁹

A tagjai érdekében tevékenykedő, őket bármilyen formában képviselő vállalkozástársulásnak nem kell saját piaci magatartást tanúsítania a versenyjogi jogsértés megállapításához, ugyanis a döntés eredményeként rendszerint a tagok valósítják meg a konkrét versenyjogi jogsértést. Irreleváns tehát, hogy az adott döntés meghozatalakor a vállalkozás jelen volt-e képviselőjével vagy sem; ebben a körben csak annak kell jelentőséget tulajdonítani, hogy egy szervezeti tagság szükségképpen jelenti a szervezet előírásainak, szabályzatainak és az általa tanúsított magatartásnak az elfogadását. Ebből a szempontból a kérdést bonyolíthatja, ha a társulás tagjai maguk is vállalkozástársulások, illetve ha a döntés nem közvetlenül hatályos, hanem a tagoknak saját szabályzatukba át kell ültetniük, vagyis a tagok külön aktív követő magatartása is szükséges.⁵⁰ Így pl. a más összefüggésben már idézett cukoripari árkartell ügyében⁵¹ a bíróság arra is rámutatott, hogy nyilvánvalóan értelmetlen lett volna a cukor árának jelentősen, azonos összegre történő megemeléseire vonatkozó egyesülési határozat meghozatala, ha a vállalkozás-társulás az önkéntes követő

⁴⁸ Megjegyzendő, hogy a GVH Vj-199/2005. számú, a bíróság jogerős ítéletével helybenhagyott határozatában megállapított tényállás a konkrétan az eladási árak folyamatos egyeztetésére és jövőbeni piacok megszerzésére alapított, az árhullámszám befolyásolását a társasági szerződésben célként megjelölt gazdasági társaságot csak az árak befolyásolására alkalmas összehangolt magatartásként minősítette. Vö.: Fővárosi Ítéltábla 2. Kf. 27. 527/2008/12.

⁴⁹ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kfv.X.25428/1993/10.

⁵⁰ Lásd: *Zavodnyik* [2004], 6–8. o.; *Korah* [2004], 51. o.

⁵¹ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kf.I.27.142/1996/7.

magatartásban nem bízhatott volna. Ebben a körben a vállalkozásoknak és az általuk létrehozott szervezetnek párhuzamos versenyjogi felelősségük van, tehát egy vállalkozásokat tömörítő szervezet versenyellenes döntésének értékelésekor azt is vizsgálni kell, hogy a döntéshozatalban a részt vevő vállalkozások és a szervezet milyen arányban vettek részt.⁵²

A szabályozott piacokon a verseny kiiktatására alkalmas ármeghatározás akkor is jogsértő lesz, ha a piac szereplőinek célja pusztán a jelentős költségvetés ártámogatással indokolva az amúgy törvényileg szabályozott ármeghatározó mechanizmus be nem tartása – lényegében tehát egy nem teljesült várakozás – miatt a tárgyalásra ösztönzés.⁵³ Ugyanígy az sem hatalmazza fel a gazdálkodó szervezetet a jogalkotó helyetti döntéshozatalra, hogy az adott ágazatért felelős állami szervek nem teszik meg a szükséges lépéseket a piaci zavarok elhárítására, illetve a jogalkotásra felhatalmazott a törvényi előírás ellenére elmulasztja a szükséges jogszabály kibocsátását, még ha a körülmények – különösen a piaci zavarok – ugyan indokolják is azt célszerűségi szempontból.⁵⁴

Köztestület esetében a kötelező kamarai tagság miatt az árak legalacsonyabb ajánlott összegét rögzítő kamarai döntést okszerűen nem lehet versenyjogilag jogszerűnek minősíteni, jogvita tárgyát legfeljebb az képezheti – miként a GVH Vj-137/1999. számú határozatával megállapított határozatának felülvizsgálata során is –, hogy csekély jelentőségű-e, és így törvényi mentesülés alá esik-e. Az egyéb szempontok, így fogyasztói érdekek sérülésének kimutatható volta, illetve a kamarai jogosultság a minimális díjtételekre vonatkozó ajánlattételre legfeljebb a GVH bírságkiszabási szempontjainak megfelelése körében értékelhető.⁵⁵ De miként a GVH Vj-98/2004. számú határozata a tervezőgrafikai szolgáltatások piacát érintően megállapította, szervezeti döntésnek nem csak az ehhez hasonlóan a formális eljárási rendben meghozott ársegédletek minősülnek, és a versenyjogi mentesülést sem alapozza meg az ársegédlet informatív jellege. Ugyanis önmagában az a körül-

⁵² Lásd: Nagy [2008], 338. o.

⁵³ Lásd: Fővárosi Bíróság 2.K.36444/2000/6. Az alapul szolgáló GVH Vj-97/2000/37. számú határozatával egyezően a bíróság úgy vélte, hogy versenyre ható feltételeket kiiktató, nem vitásan publikussá vált ármeghatározás ténye önmagában alkalmas a versenyjogi jogsértés megvalósítására, különösen akkor, ha az ajánlás a tagok érdekeivel találkozott, és így nem is volt szükség a döntés kikényszerítésének eszközeire.

⁵⁴ Lásd: Fővárosi Bíróság 7.K.301816/2004/5. Az alapul szolgáló GVH Vj-47/2003. számú határozatban a hatóság kiemelte, hogy az eljárás alá vont Vágóállat- és Hús Terméktanácsot sem az agrárpiaci rendtartásról szóló törvény, sem az annak alapján kiadott miniszteri rendelet nem hatalmazta fel az ár meghatározására.

⁵⁵ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kf.II.40.072/2000/5.

mény is alkalmas a verseny korlátozására, hogy a minimális árakat, valamint ehhez kapcsolódóan szolgáltatási szorzókat is meghatározó árjegyzékek tartalma ismertté vált a piaci szereplők előtt, és árképzéseik során azokat figyelembe vehették, annak formális kötelező erejétől függetlenül.⁵⁶

Az ajánlott minimálárak kapcsán kiemelendő a GVH Vj-36/2008. számú határozata, amelyben a Magyar Újságírók Országos Szövetségét marasztalta el az általa kiadott minimálárakat tartalmazó táblázat miatt. A szövetség álláspontja szerint a minimál árakat annak érdekében határozta meg, hogy az újságírók számára jobb megélhetési lehetőséget, megfelelőbb anyagi helyzetet biztosítson. A jogerős ítélet⁵⁷ ugyanakkor kifejtette, hogy a szövetség által ajánlott árak és az újságírói tevékenység színvonala között nincs összefüggés, az árak nem jelentenek garanciát az elvárt minőségre, a magasabb megbízási díj nem feltétlenül eredményez magasabb szakmai minőségű szolgáltatást. A szövetség által közzétett minimálárak listája ugyanakkor versenyjogi szempontból indokolatlanul egységesítette a szolgáltatásért járó ellenértéket, teljesen figyelmen kívül hagyva az azt nyújtó egyén költségeit és szolgáltatása szakmai minőségét.

6. Összegzés

A bemutatott esetekből is kitűnik, hogy kartelljellegű versenykorlátozást tipikusan az olyan termékek és szolgáltatások piacán lehet kifejezni, ahol a piac jellegéből adódóan az áron kívül más megkülönböztető tényező nem létezik, vagyis ahol az ár a verseny központi eleme. Ilyen termékpiacot képeznek kiemelten az élelmiszer-ipari termékek, mint pl. a liszt,⁵⁸ a húsáru,⁵⁹ cukor,⁶⁰ vagy a tojás.⁶¹ Mivel az ár mellett jelentősége lehet annak is, hogy a piacon hány szereplő van jelen, ezért azok a piacok veszélyeztetettebbek, ahol kicsi a veszélye annak, hogy a fogyasztók a kartellezés következtében más versenytárhoz tudnak fordulni.⁶² Valamennyi olyan megállapodás tehát, amely versenytársak között vagy versenytársak szövetségei közvetítésével az árverseny időleges, vagy végleges kizárásához vezet vagy vezethet, tiltandó, az árrögzítés esetén ugyanis az árak már nem a valóságos piaci viszonyok mutatói, így

⁵⁶ Lásd: Fővárosi Ítéletábla 2.Kf.27.435/2007/12.

⁵⁷ Lásd: Fővárosi Ítéletábla 2.Kf. 27.217/2010/4.

⁵⁸ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kfv.II.39.151/2007/6.

⁵⁹ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kfv.X.25428/1993/10.; Fővárosi Ítéletábla 2.Kf.27.225/2007/7.

⁶⁰ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Kf.I.27.142/1996/7.

⁶¹ Lásd: Fővárosi Ítéletábla 2.Kf.27. 527/2008/12.

⁶² Lásd: *Tóth* [2007] 155–157. o.

nem képesek tükrözni a fogyasztók értékítéletét és jutalmazni a jobb forráskihasználást, illetve büntetni a hatékonyság hiányát,⁶³ ezért is kezeli a magyar joggyakorlat az árkartellt a legsúlyosabb törvénysértésként.⁶⁴

Az ismertetett jogesetek alapján szembetűnő, a jogsértések döntő hányadát az árrögzítés teszi ki, amelyek azonban a piac jellemzőinek függvényében sok esetben ágazati párhuzamos magatartásként is értékelhetőek, valamint az is, hogy az egyes főbb jogsértéstípusok a konkrét érintett piac és piaci szereplők függvényében piac-specifikusan szinte mindig keverednek. Az oligopol piacokra jellemző pályázatokon összejátszás szintén jelentős esetkört képvisel, ezek kapcsán a feltárt jogsértéseket mind a GVH, mind később a bíróságok fokozott szigorúsággal ítélték meg, mivel a közpénzek átlátható felhasználása különösen védendő versenyjogi érdeket jelent.

Eljárási szempontból kiemelendő, hogy az 1990-es évek első feléből származó ítéletekben a hatóság és a bíróság jogi álláspontja között tapasztalható véleményeltérés a későbbiekben már nem jellemző, a bírósági felülvizsgálat során sem az eljárás alá vont vállalkozások, sem a bíróságok nem bírálták felül a GVH által feltárt tényállást, a keresetben a vállalkozások is inkább vagy a magatartásuk jogellenességét, vagy egyes bizonyítékok beszerzésének jogosságát szokták vitatni. Emiatt szinte valamennyi jogesetben a bíróságok az eljárás alá vont vállalkozások keresetének legfeljebb abban a részében adtak helyt, hogy a jogsértés súlyát eltérően megítélve és a bírságszabás szempontjait másképp mérlegelve a GVH által kiszabott bírság összegét leszállították.

Felhasznált irodalom

- Craig, P. – de Burca, G.* [2003]: *EU Law. Text, Cases, and Materials.* Oxford University Press, New York.
- Juhász Miklós – Ruzshtiné Juhász Dorina – Tóth András* [2014]: *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez.* Gazdasági Versenyhivatal, Budapest.
- Korah, V.* [2004]: *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice.* Hart Publishing, Oxford – Portland Oregon.
- Kovács András György* [2011]: *A bíróságok kartelljogi gyakorlatának „rejtett hibái”. A magyar versenyjog múltja és jövője.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest. 127–149. o.
- Nagy Csongor István* [2008]: *Kartelljogi kézikönyv. A közösségi és a magyar kartelljog joggyakorlata.* HVG-ORAC, Budapest.
- Szegedi András* [2006]: *A horizontális megállapodások mentesülése csoportmentességi rendelettel az európai közösségi versenyjogban.* *Külgazdaság*, L. évf., 9–10. sz., 120–136. o.

⁶³ Lásd: Fővárosi Bíróság 2.K.36444/2000/6.

⁶⁴ Lásd: Vj-22/2005/145. számú határozat XIV. pont 12. alpont.

Tóth Tihamér [2007]: Az Európai Unió versenyjoga. CompLex, Budapest.

Vörös Imre [1992]: Összehasonlító versenykorlátozási jog. *Jogtudományi Közlöny*, XLVII. évf., 3–4. sz., 144–156. o.

Vörös Imre [1991]: Verseny, kartell, ár. Törvények magyarázata. Triorg, Budapest.

Zavodnyik József [2004]: A kartell versenyjogi megítélése a magyar és a közösségi joggyakorlat tükrében. *Gazdaság és Jog*, XII. évf., 6. sz., 3–10. o.

Abstract of the Article

A brief overview on the Hungarian judicial practice of horizontal cartels

SERÁK ISTVÁN

The Hungarian competition supervision procedure, which was established at the beginning of Hungary's transition to rule of law, entitles the courts to review or even alter the resolutions of the Office of Economic Competition (GVH), like any other decisions of administrative authorities. In this paper the author attempts to briefly summarize the judicial decisions of these past 25 years concerning the horizontal cartels, tabulated according to the typing of restrictive agreements mentioned in Article 11 of Act Nr. LVII of 1996 on the Prohibition of Unfair Trading Practices and Unfair Competition. After reading the decisions of Hungarian higher courts, it can be seen that horizontal cartels are typical on markets of such products or services, on which the price is the most important criteria for the differentiation, also central element of the competition. The majority of the infringements – considered very often as conscious parallel behavior, depending on the sector of the market – consist direct or indirect fixing of prices, though other factors e.g. the number of competitors on the market can affect the outcome of a cartel significantly. Considering the decisions of the higher courts of Hungary examined in this paper, these two criteria: the price of the product and the number of competitors make these markets more vulnerable by decreasing the freedom of choice of the consumers.